



LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Tyrsundas kapell, Nätra socken, Örnsköldsviks kommun

Linderson, Hans

2020

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Linderson, H. (2020). *Dendrokronologisk analys av Tyrsundas kapell, Nätra socken, Örnsköldsviks kommun*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2020:12). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00



12 februari 2020

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2020:12
Hans Linderson**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV TYRSUNDAS KAPELL, NÄTRA
SOCKEN, ÖRNSKÖLDSVIKS KOMMUN****Uppdragsgivare:** Daniel Olsson, byggnadsantikvarie. Läns museet Gävleborg, Box 746, 801 28 Gävle. Tel: 026-65 56 72 E-post: daniel.olsson@xlm.se**Område:** Sundsvall **Prov nr:** 85330-85340 **Antal Borrprov:** 11, 10 olika träd**Dendrokronologiskt objekt:** Fiskarkapell**Resultat:**

Dendro nr:	Provnr; Vägg A=Väst Stockvarv	Träd- slag	Antal år (1 radie om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta års- ring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv- året)	kommentar (mer vågad datering inom parentes) Beräknat groddår ± 10
85330	T1;B1	Tall	90	Sp 51, W	X	V X/X-1	(V 1835/36); (1710)
85331	T2;B2	Tall	95	Sp 53, W	X	V X/X-1	(V 1835/36); (1710)
85332	T3;B5	Tall	228;2	Sp c92, W	1626	1640±10	(1647±3); 1380
85333	T4;B9*	Tall	122	Sp 67, W	1648	V 1648/49	; 1480
85334	T5;B9*	Tall	93	Sp c72, W?	1647	V 1649±1	; 1500
85335	T6;B10	Tall	129	Sp 55, W	1647	V 1647/48	; 1500
85336	T7;B11	Tall	226	Sp 58, ej W	1649	V 1649/50	; 1380
85337	T8;D2	Tall	79	Sp 56, W	X	V X/X-1	(V 1835/36);(1720)
85338	T9;D4	Tall	139	Sp 62, W?			
85339	T10;D10	Tall	176	Sp 73, W	1647	1650±3	(V 1647/48);1420
85340	T11;D11	Tall	198	Sp 84, nära W	1631	1641±10	(1648±3);1380

Resultatuppgifter inom parentes är inte säkra uppgifter. * Samma träd

Kommentarer till ovanstående resultattabellVägg B och D, norra och södra väggen över stockvarv 4, prov T4-T11 ej T8

Virket från åtminstone femte stockvarvet på norra och södra väggen är avverkat under vinterhalvåret 1647/48, 1648/49 och 1649/50. Några har en något bredare felmarginal men är sannolikt avverkade under någon av dessa säsonger.

Virket är väl avmognat, vissa har tidsvis upphört att bilda årsringar, vilket kan göra det osäkert att fastställa exakt fällningstid, till exempel prov T3, T10 och T11. Bedömda groddåren ger en bild av beståndens ålder, vilken varierar kraftigt från 1380-1500. Ståndorten/ståndorterna är relativt lokalt belägna, sannolikt fattig mark, vilket indikeras av att de gamla träden är mycket tätvuxna redan när de yngre börja växa.

Vägg B och D, norra och södra väggen under stockvarv 3, prov T1-T2 och T8

Virket får en gemensam ålder kallat år X sannolikt är det 1835, vilket ger en fällningstid, vinterhalvåret 1835/36 men detta resultat uppnår inte de kriterier vi ställer på en säker datering.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891